

Molemmista ja kummastakin.

Molemmat-sanaa käytetään melko usein ja *kumpikin*-sanaa silloin tällöin eräiden sellaisten sanojen yhteydessä, jotka ilmaisevat puheena olevain rinnastusta tai vertaamista taikka niiden suhdetta toisiinsa. Näitä sanoja ovat esim. sama, samanlainen, yhtä, yhtäläinen, eri, erilainen, välillä, välinen, kesken, keskenään, keskinäinen, toinen, veljekset, sisarukset, serkukset, suhde. Asian valaisemiseksi esitän muutamia eri tahoilta poimimiani esimerkkejä (karsien lauseista tähän seikkaan vaikuttamattomia aineksia):

Molemmilla mineraaleilla on *sama* kokoomus.

Taudinkuva on kummassakin [taudissa] niin *samanlainen*, että...

He tulivat kumpikin *yhdessä*.

Molemmissa on *yhtä* monta reikää.

Rintaontelo on molemmilla [yhteen kasvaneilla kaksosilla] *yhteinen*.

Molempien ionien *yhtäläinen* tilantarve.

Molemmissa tapauksissa käytetään *eri* kemikaaleja.

— ja katselivat sieltä molempien villieläinten *välistä* kamppailua.

Hapen jakautuminen molempien ryhmien *kesken*.

Eräät seikat molempia analyysejä *keskenään* verrattaessa ansaitsevat huomiota.

Molemmat jyrkästi poikkeavat *toisistaan*.

Jussi ja Pekka olivat molemmat *veljeksiä*.

Molempien metallien runsaussuhde on päinvastainen.

Hän molemmista pojista *isompana* otti airot hoitoonsa.

Saattaa kysyä, mikä tehtävä *molemmat* ja *kumpikin* -sanalla näissä lauseissa on. Sillä eikö olisi järjenvastaista, että esim. vain *toisella* kahdesta puheena olevasta mineraalista olisi *sama* kokoomus kuin *toisella* taikka että vain toista analyysia voitaisiin verrata keskenään! Luetteleman ja niiden laiset sanat — sama, yhtäläinen, välillä, suhde jne. — ovat ilman muuta vähintään kahta seikkaa edellyttäviä, niin että mielestäni *molemmat* ja *kumpikin* ovat esitettyjen poimintojen kaltaisissa lauseissa täysin tarpeettomia ja mainitsemani ristiriitaisen momentin sisältävinä oikeastaan loogillisuuden kannalta väärin käytettyjä. — Tässä en puutu siihen, mistä tämä outo käyttö johtuu ja miten lauseet olisi rakennettava ilman tuota liikaa sanaa. Sen pois jättäminen ei näet aina käy hankaluudetta.

Käsitykseni mukaan on syytä olla käyttämättä *molemmat* ja *kumpikin* -sanaa tapauksissa, jolloin on puhe kahdesta, joita rinnastetaan tai verrataan taikka joiden suhteesta samassa yhteydessä ilmaistaan jotakin *toisella*, selvästi vähintään kahta edellyttävällä sanalla. Tällöin voinee kriteerinä pitää sitä, että *toisesta puheena olevasta erikseen ei voi sanoa samaa, mitä lause ilmaisee*.

*

Molemmat-sanan monikkous tuntuu joskus analogiamallina vaikuttaneen sekoittavasti *kumpikin* ja *kumpainekin*

-sanana käyttöön, siten että niistä käytetään monikollista muotoa säännönmukaisen yksikön asemesta. Näin on ymmärtääkseni käynyt seuraavissa tapauksissa, joissa kussakin on puhe kahdesta henkilöstä:

Kummatkin pojat lähtivät (so. kumpikin poika lähti).

L. ja E., jotka *kummatkin* toimivat seuran sihteerinä [!].

Kumpaisistakaan ei ole sen jälkeen kuulunut mitään.

Sanomattakin on selvää, että kun kahdesta pojasta on puhe, he *kumpikin* lähtevät, ja samoin että *kumpikin* nimeltä mainituista henkilöistä aikanaan toimi sihteerinä.

Kokonaan eri asia on, kun on puhe kahdesta, jotka erikseenkin ilmaistaan monikollisesti, so. kahdesta plurale tantum-käsitteestä taikka kahdesta ryhmästä. *Kumpikin*-sanana monikko on paikallaan tällaisissa tapauksissa:

1) plurale tantum-sanojen yhteydessä: *kummatkin pihdit*; en ollut *kummissakaan* (t. *kumpaisissakaan*) häissä.

2) puhuttaessa kahdesta vähintään kahden yksilön muodostamasta ryhmästä: *kummatkin kengät* (so. molemmat kenkäparit); tiedustus lähetettiin *kumpiinkin laitoksiin* (siis esim. sekä Helsinkiin että Turun laitoksiin).

H. T.